

År 1900 Rasulykka ved Grubbåsen i Åsen

En vakker maidag sitter noen turister på rasteplassen øverst i Vuddudalen. Kanskje sitter de og funderer over det for dem merkelige navnet Vuddu. De har kjørt om kapp med et lokaltog oppover. Men så ble toget borte, og turistene glemte det hele da rasteplassen dukket opp til høyre. En av turistene har gått bort mot kanten til venstre for jernbanelinjen, og står og kikker ned på Kleiven gård. Plutselig kommer et nytt tog fram under føttene på ham og piler rundt svingen som et annet tusenben. Så rusler han tilbake, setter seg i lag med sin familie i bilen og kjører videre nordover. Slik har det vært for mang en turist som har stoppet nettopp på denne rasteplassen. Alle vel utvitende om at akkurat der skjedde det en tragisk ulykke under anleggstiden av jernbanen den 5.mai 1900.

Så la oss bevege oss mer enn 100 år tilbake. Den 1.mars 1894 ble det vedtatt å bygge en jernbane fra Hell stasjon på Meråkerbanen til Sunde ved Snåsavatnets utløp. 87 stemte for, 26 stemte mot. Forarbeidet med ”Sunnanbanen” tok til høsten 1896, og planene og overslaget ble lagt fram 6.desember 1897, men omhandlet bare strekningen fra Hell til Rinnleiret. Arbeidet med jernbanen startet i juni 1898. Planen var at banen skulle stå ferdig frem til Levanger høsten 1901. Men slik ble det ikke. Bevilgningene ble redusert og arbeidet innskrenket. 27.oktober 1902 ble jernbanen høytidelig åpnet frem til Levanger. Hele strekningen til Sunnan ble åpnet 15.november 1905, og med telegrafer, gjerder, stasjoner, vogner m.m kostet den 9,33 millioner. Hell- Rinnleiret kostet 4,3 millioner.

Det var ikke enkelt å legge jernbane gjennom Åsen. Blåleire og kvikkleire skapte store problemer. I enkelte skjæringer kom banenivået svært dypt, og bløte leirmasser fløt inn på linja. Løsningen var da kun ”å øse ut leirsupa”. En åsbygg som var med på anlegget, fortalte at han begynte å fylle ”sluskbåra” på samme sted hver dag i ukevis. Hver natt seig det inn nye leirmasser. Av de 19 utglidningene som ble ekstra kostnadsberegnet i sluttrapporten fra prosjektet, hørte 9 hjemme i Åsen. Disse vanskelighetene bidro til uforutsette utgifter. Største ekstrautgifter hadde de med Grubbåsen som medførte ytterligere Kr 46 000.- Dette var et meget stort beløp. Sett i relasjon, kan det nevnes at 2-trådstelegrafene for hele strekningen Hell - Sunnan kom på ”bare” Kr 4 100.-

Det ble for det meste jobbet på akkord. 10 timers arbeidsdag, inklusiv lørdager. I mars 1901 gled hele hovedveien ut ved Grubbåsen. Her ble det tatt ut 30 000 kbm jord og 10 500 kbm stein. I Grennemarka måtte de ta ut 13 000 kbm bløt leire. Bare ved Grubbåsen ble det jobbet i 38 måneder – altså over 3 år. Når hele strekningen fra Hell til Rinnleieret ble ferdig på 52 måneder, sier de 38 månedene sitt om forholdene øverst i Vuddudalen. Gjennomsnittlig transportlengde er oppgitt til 700 m. Et dagsverk tilsvarte i gjennomsnitt uttak av ca. 4 kbm jord eller 2/3 kbm stein. Det tilsier om lag 23 400 dagsverk. Arbeidstokken varierte, men ved Grubbåsen var det 22 mann i sving. Gjennomsnittlig fortjeneste for rallaren på jordarbeid var Kr 3,65 pr.10-timers dag. For arbeid i fjell lå akkorden på om lag Kr 3,98.- Vanlig daglønn for øvrig i samfunnet på den tiden lå nok under Kr 3,50, slik at mang en bygdekar og rallar fikk en fortjeneste han knapt hadde drømt om, og tilflyttet slusk satte sikkert sitt preg på bygdene.

Den 5.mai 1900 jobber et lag med å ”skjære” seg gjennom Grubbåsen sør av Åsen. Blant disse finner vi Andreas E. Noem fra Stod, Nils Henriksen Indset fra Soknedal og Ole Lundkvist fra Verdalen.

Lørdagen i mai begynte som andre lørdager, med løfte om sommer og fritid i dobbelforstand. Lørdagen var så kjærkommen for rallarne. En av arbeidskameratene var ikke med i dag, han skulle i bryllup – men det skulle sannelig ungarne også på sin måte. De hadde som vanlig planlagt å gjøre Åsen utrygg den kvelden – trønderpian skulle få besøk, ja – det var sikkert – vårkåte som de var - som alt annet i naturen på denne årstiden. De startet derfor arbeidet med ekstra giv den morgen. Ikke bare var det

Olaf Vedul, Åsen - viser rasstedet øverst i Vuddudalen

vår, men været hadde omsider blitt bedre etter mye nedbør i det siste. Livet var ikke så verst å leve. Lite ante de at under føttene på dem var det andre som også hadde tenkt å gjøre åsen utrygg. Leirmassene beveget seg som glatte kort som sklir ut av en kortstokk. Andreas Noem, Nils Indset og Ole Lundkvist holdt på i skråningen i svingen med forskaling. Herfra var det stadig lekkasje, og meningen var å mure til for å holde jordmassene på plass. Humøret var på topp, og det ble skjemt om kveldens planlagte utskielser.

Plutselig er det som om bakken ovenfor åpner seg, uten smell eller annen indikasjon. Tonnevis av masse setter seg i bevegelse. De tre stod med ryggen til - for ikke å si satt på huk - mens de forskalet som best de kunne. Her var det akkordarbeid. På en måte ble de ikke oppmerksom på at noe skjedde ovenfor i hellinga før etter noen sekunder. Andre arbeidere i nærheten som hadde utsyn mot bakken ropte ut sitt varsko, men for seint. Døden hadde allerede fått sitt forsprang. Selv de første massene var ikke mulig å unngå, og de regelrett slo beina under de tre ungarne. Deretter kom hele åssiden som en bulldoser og feide med seg guttene, som delvis ble skjøvet foran og delvis fløt opp-på til og begynne med, før flere tonn omsider klemte de ned og mot den andre åssiden. De hadde ingen sjanse. De som jobbet lengre unna kunne lite gjøre. Først var det faren for ytterligere ras. Dernest var massene så bløte at de hadde ingen mulighet til å bevege seg mot ulykkestedet. Noen andre arbeidere som ble feid med til ytterkantene, satt fast – og en kan ikke se bort i fra at disse ble berget ut i siste liten. Det var ingenting de kunne gjøre for Andreas, Nils og Ole. Disse staute guttene, fulle av livsmot og fremtid, hadde fått en brå og uventet slutt på livet.

Hele dagen gikk med til å grave de frem. Arbeidsformann som var i bryllup på Grennebakken den dagen var kanskje heldig. En åsbygg, Adolf Grinde (Mossing) - havna også ut i leira, men han ble stående ”å trø leire” - slik at det ikke stivnet til. Kameratene fikk tak i stige og tau og berget ham i siste liten. Han ble helt skinnløs under armene av tauet. Mandag 14.mai blir de tre omkomne begravet i en fellesgrav på Åsen kirkegård. Skoleelevene i Vedul skole fikk fri den dagen. Det knytter seg en viss usikkerhet til hvorvidt alle tre ble lagt i fellesgrava. Det er hevdet at årsaken til at de ble lagt i samme grav, var at arbeidsgiver ikke ville bekoste transporten til hjemstedet. Kilder undertegnede har vært i kontakt med i Åsen hevder å vite hvor fellesgrava er (sørøstlige hjørnet), ut i fra opplysninger fremkommet i forbindelse med flyttingen av en tysk soldat fra Åsen kirkegård til Havstein på Byåsen i Trondheim. I kirkeboka for Åsen er det ikke bemerket dato under rubrikkene ”begravet” og ”jordfestet” hva

gjelder Andreas Noem, slik det er for de to andre som omkom. Tyder det på at Andreas ble fraktet til Stod og begravd der ? Se bilde/utdrag fra kirkeboka i Åsen.

Litt personalia vedrørende de tre som mistet livet:

Andreas E. Noem – som han er gjengitt i kirkeboka i Åsen – het i virkeligheten Iver Andreas Noem. Han ble født den 18. desember i 1862 på Brunstad i Kvam sogn, Stod herred. Hans foreldre var Einer Einersen Nodalsplass, f. 1818 i Kvam og Ane Gurine Rasmusdatter, f. i 1822 i Kvam. Familien flyttet mellom flere husmannsplasser i nærområdet, og havner etter hvert i Persveet under gården Nodal. Andreas var i sin ungdom visergutt og småarbeider hos det barnløse ekteparet Iver Johnsen og Marta Størkersdatter i Aasen i Kvam (Noemsplass). Andreas ble konfirmert i 1878. Da bodde han hjemme hos foreldrene i Persveet. I 1880 flytter de til Noemsplassen ”Ane-rommet”, - etter Ane Gurine. Andreas vokste opp som yngste barn med 3 søsken – alle jenter. En av disse, Severine – født i 1858 er tippoldemor til NRK-kjendis Aud Larsen Haug. - Mor til Andreas het som nevnt ovenfor: Ane Gurine Rasmusdatter. På folkemunne ble det sagt at hun hadde evner ut over det vanlige. Blant annet kunne hun ”stoppe blod”. Og her kobles Andreas og hans slekt seg til en liten ”historisk lokal godbit” for folket i Kvam, nemlig tradisjonsfortellingen rundt skjebnen til hennes far – altså bestefar til vår Andreas. Han het Rasmus Jonsen Brelnesset, født i 1792. I 1840 forlot han sin familie. De fleste trodde han var død. Så dukker han opp ti år senere i 1850 ved fjellvannet Gilten. Her blir han boende i en berghole under Høgberga. Mer skal ikke fortelles om Rasmus her og nå, men det er en utrolig historie som knyttes til bestefar til Andreas. En annen tradisjonsfortelling fra Kvam tilsier at den døde Andreas ble fraktet hjem, hvor Ane satt og strøk han over kinnet, og så lenge hun gjorde det - var han rød og vakker, og ikke dødsblek. Men hvis han ble lagt i fellesgrav i Åsen, kan vel ikke det stemme?

Nils Henriksen Indset var som nevnt fra Soknedal. Han var født i 1873. Hans foreldre var Henrik Endresen Solum, (1844-1926) og Marit Nilsdatter Øfsthusløkken (1848 – 1928). Familien vokste opp på plassen Bjørbakken. Faren, Henrik Solum, livnærte familien som omreisende skredder. Familien skiftet etter noen år navn til Indset. Nils var nesteldst av en søskenflokk på 7, hvorav alle ble værende i Trøndelag, med unntak av broren Anders som utvandret til Amerika – hvor han omkom i en ulykke. I dag bor etterslekta blant annet på Hovin og Heimdal, hvor Inger Sund er niese av vår rallar Nils.

Ole Olsen Lundkvist, er opprinnelig Ole Sephaniuus Lundkvist, født den 13. mars 1875. Hans mor var Hanne Olesdatter. Hun var trolig på arbeid i Sverige hvor hun traff Nicolai Nilsson – som bodde i Aspaas. Mye tyder på at denne Nicolai enten forlot eller døde fra familien, og Ole vokste opp hos sin morfar, Ola Halvorsen på Moen under Lund i Leksdalen. Hanna synes å ha giftet seg, og Ole får 5 halvsøsken. En av disse er Gustav, født i 1882. Gustav gifter seg i 1906 med Bertine Nikolaisdatter. Et av deres barn er Gunvor Bergljot, født i 1914 som gifter seg i 1942 med Jon Gottfred Andersen. Disse bosetter seg i Skogn og er foreldre til Pål Birger Andersen, gift med Aslaug Nyberg. Vår Ole, som omkom i raset, er altså bror til bestefar til Pål Birger Andersen på Lynås i Skogn.

Avdøde Anders Ottermo fra Verdal var og med som arbeider den tragiske maidagen i 1900. Han var da 20 år, og på sine eldre dager fortalte han til Svein Guddingsmo på Lysthaugen i Verdal om raset. Han fortalte blant annet at raset trolig ble utløst av en salve de nettopp hadde avfyrt. Anders Ottermo husket ropet fra en ingeniør da raset gikk: ”*Redd vaggan*” – det var som om vognene til å kjøre stein i var viktigere og mer verdt enn mennesket !

Disse tre ved Grubbåsen var ikke de eneste som omkom under legging av Sunnanbanen. Mellom Hammervatnet og Hoklingen i Åsen passerer jernbanen et sted som heter Dullum. Her holdt et arbeidslag på med ”pæling”. En av arbeiderne var Ole Bleke fra Melhus. Ved et arbeidsuhell fikk han en av de store pålene i hodet og døde. Den 9.mars i 1900 omkom Bernt Oluf Olufsen Vinnemo fra Vinne i Verdal da en stor stein falt ned på ham.

Selv om døden var en hyppig gjest blant unge for 100 år siden, satte ulykken øverst i Vuddudalen sitt preg på trauste og hardføre åsbygg. Bjørka ble liksom så naken den våren. De hadde ikke flere å miste den gangen enn nå. Det har foreløpig ikke kommet et ”minnesmerke” over disse rallarne – ei heller var det kanskje forventet. Det som derimot gir denne ulykken en annerledes ettertanke – og trolig en viss ”bismak” – er at de omkomne ble lagt i fellesgrav uten navn og minne. De hadde fortjent bedre. I dag er det svært få som kan si hvor gravplassen inne på Åsen kirkegård var – og når vi vet at det ikke er lengre enn 100 år siden – gir det også visse refleksjoner. For åsbyggen - og oss som farer gjennom svingen øverst i Vuddudalen – får minnene i seg selv være et nødvendig verdivalg i en hektisk hverdag.

År 1900					År						
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	
Nr	Døds- Datoen.	Naar begrovet, jord- føstet.	Den Dødes fulde Navn og borgerlige Stilling (Næringsvei) med Tilføielse for Væxnes Vedkommende af Opførsing, om han (hun) var ugift, gift, Enkemann (Kone) eller Fraskilt.	Ved gifte Kones: Mandens, og Faderens Navn og Stilling	Indføds- Mænds Dage (for Børn indtil 5 År sans Fødselsdagen)	Fødested og for væsenpligtige: Mandskat- tes tillyste, Sætt og lever Kontinueret.	Bopæl.	Opgivne Billeder.	De Levede sindes Årsalder ved de døds- tidspunktet (Levens- alder)	Års- Års	
0	5/3 00		Engk. jernbaner. Andreas G. Aasen		1862	Sløa	Rypingen	Aase ved jernbanen i Grubbåsen.	41	41	
8	6/3 00	14/3 00	Nils Henriksen Sunde		1848	Sokndalen	Grønningen		42	42	
10	2/3 00	14/3 00	Ole Oleen Sundkvist		1875	Vuddalen	Grønningen		25	25	

(utdrag fra kirkeboka i Åsen)

(Kilder: Olaf Vedul, Arnfinn Husby, Trygve Aune, Trygve Lian, Åsen - Inger Sund, Heimdal - Thomas Berg, Trond Okkenhaug og Svein Guddingsmo, Verdal - Kolbjørn Nestgaard, Skogn - Alv Noem og Einar Weiseth, Levanger - Roger Lyngstad, Kvam og Johan S Mo.)